

BOLALARDA KARIES KASALLIGINI OLDINI OLISH YO'LLARI**Kadirova Munojatxon Nabijonovna***Andijon Davlat Tibbiyot Instituti „Anatomiya va Klinik anatomiya“ kafedراسى assistenti*

Annotatsiya: *hozirgi vaqtda oziq moddalarning ko'payishi, murakab organik moddalarning ko'payishi, maishiy texnika kimyoviy tarkibi og'iz bo'shlig'i mikrobiologiyasiga jiddiy ta'sir etadi va tish kariyesining ko'payishiga sabab bo'ladi. Hozirgi vaqtda uning oldini olish tish kariyesini davolashdan ko'ra muhimroqdir.[1,12,17].*

Kalit so'zlar: *tish kariyesi, profilaktika, Aerodent, Aloe ekstrakti, og'iz bo'shlig'i mikrobiologiyasi, emal qavati.*

Tish kariyesi stomatologiyaning muhim muammosi bo'lib, nazariy jihatdan juda qiziqarli va amaliy jihatdan juda muhimdir. Bolalar aholisi orasida kariyesning tarqalishi bizning davrimizda dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Karies bilan kasallanish, ayniqsa bolalarda erta yosh, yuqori bo'lib qolmoqda. JSST ma'lumotlariga ko'ra, allaqachon-karies aniqlangan hollarda 15% ba'zi bolalarda o'sha bir yil-bolalarda karies tarqalishi olti yil tomonidan, 46% etib uch yoshga tomonidan, tishlarini ta'sir-96%. Tufayli shunday, zamonaviy mamlakat va uning texnik bolalar aholiga dental saqlash yordam tizimini takomillashtirish-milliy darajada, amaliy sog'liqni saqlash tashkilotchilariga qaragan muhim qiyinchilik [1]. Sir vaqt-joriy tishlari juda tez taraqqiyotga olib keladi past qalinligi va past degreeminon-erkinlashtirish bilan tavsiflanadi.- carious jarayonining oldini olish. Og'iz suyuqligi ta'sirida otilishidan-tish yemirilishidan keyin 2-3 yil ichida doimo remineralizatsiya va demineralizatsiya jarayonlari sodir bo'ladi. Eng kam karies-u tishlarning bachadon mintaqasi chidamli, chunki uning mineralizatsiyasi portlashdan keyin sodir bo'ladi. Bu davrda tish qattiq to'qimalar allaqachon og'iz bo'shlig'ida karies-gen omillar duchor etiladi [2]. Tish kariyesi-bu qattiq tish to'qimalarining dekalsifikatsiyasi va parchalanishiga olib keladigan bakteriologik va kimyoviy jarayonlardan kelib chiqadigan polietologik kasallik. Ftorid ionlari va ularning kariyesga ta'siri o'rtasidagi bog'liqlik haqida birinchi xabarlar 19 asr oxirida tushadi. Ser Jeyms Crichton-Braun Sharqiy filiali, Britaniya dental uyushmasi, bu xabar umumiy yig'ilishi murojaat [3].Kariesning oldini olish uchun ftoriddan foydalanish va tish kariyesining erta shakllarini davolash va davolashda Labo kabi ilmiy asos va ko'plab tasdiqlar-laboratoriya ishlarida ham, klinik tadqiqotlarda ham olingan. [4]. Ftorli dorilar tish kariyesining oldini olishning asosiy vositasi bo'lib, ko'pincha ular tuzlar shaklida qo'llaniladi. Zamonaviy ma'lumotlarga ko'ra, kariyes-ftorid statik ta'siri-u tufayli kaltsiy ftorid shaklida og'iz bo'shlig'i tomonidan to'qima va suyuqliklar uning to'planishi uchun pishirilgan bo'ladi. Tishning yuzasida-PTO-reed muntazam ma'muriyati bilan kaltsiy ftorid globules mikro shaklida bunday zahirasini to'ldiradi.

Mikrokristallar kalsiy ftorid hosil bo'lgandan keyin ularning sirtiga oqsil va fosfatlar joylashib, so'lak tarkibida bo'ladi. Shu bilan birga fosfat ionlari kalsiy ftorid kristallarining faol markazlari bo'yicha adsorbsiyalanadi, natijada ftorli gidro sirt qatlami hosil bo'ladi-xyapatit. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kristall panjaraga kiritilgan ftor kariesga qarshi himoya qilishning potentsial omili hisoblanadi [5, 16]. Maqsad. Endi dunyoda suv flosser foydalanish (JP-660e2-qo'llanma-qo'llanma.pdf) va DENTAL SPA suv floss irrigator ular lekin faqat ularning oldini olish uchun, og'iz bo'shlig'i va tish kasalliklarini davolash uchun ishlatiladi emas. Model "Aerodent" farq qiladi them. It og'iz bo'shlig'ining turli kasalliklarini davolashda, shuningdek tish kapsulasi orqali ularning profilaktikasida keng qo'llanilishi mumkin, ya'ni og'iz stomatitiga, trofik yaralarga, shilliq pardalarning shikastlanishiga, tishlarning kariesiga qo'llanilishi mumkin, shuningdek, tishning qattiq to'qimasidagi organik o'zgarishlar, uning kasalliklari. Hozirgi vaqtda tish yuvish vositalari shundan irrigatorlar (<https://www.irrigator.ru>) va tish pastalari tishlarni yuvish uchun kapsula bilan umumiydir, ammo tishlarni yuvish tishlarning old va orqa qatlamlarini tozalaydi, shunda tishlarning bir-biriga qaragan yuzalari tozalanmasdan qoladi. Tishlarni yuvish kapsulasining ajralib turadigan tuzilishi shundaki, u barcha tishlarni qoplaydi, qopqoqda joylashgan purkagichning bir necha kanallar joylashganligi esa yuqorida ko'rsatilgan tortmani to'liq qoplaydigan tish iplaridan foydalanishning asosiy maqsadi: •ovqatdan so'ng og'iz bo'shlig'ida qolgan ozuqa kislotalarini zararsizlantirish va tishlar yuzasini tozalash.* Og'iz bo'shlig'i fenvironment normallashtirish * og'zaki eobiosis tiklash va patogen ta'sir mikroorganizmlar sonini kamaytirish * Dental laboratoriyada dental va mil yuzasi organotrofiklerin saqlab.* Tish kariesi va og'iz bo'shlig'i stomatitlarini davolashning tezkor, sifatli, arzon usuli va uning profilaktikasini to'g'ri tashkil etish. Tish yuvish kapsulasining tuzilishi. Tish kapsulasi 2 qismdan iborat, ya'ni "tish shakliga mos keladigan kapsula Pae" va "ekstrakti saqlovchi ampula". Tishlarni yuvish kapsulasining ampula va Paa qismlari bir-biriga bog'langan ular birgalikda ishlaydi va og'iz bo'shlig'i va tish bo'shliqlarini yuvish uchun ishlatiladi (yuzlar kontaktus), [3,9,19] ichki muhitning pH qiymatini oshqozonda saqlang, og'iz eobiozini normallashtiring. Kapsula Pae qismi og'iz bo'shlig'iga kirish uchun mo'ljallangan qopqoqning bir qismi bo'lib, unda tishlarning simmetrik joylashishi uchun tish kariyeslari sathiga mos maxsus yarim doira tuzilgan, barcha tishlarni qoplab, har bir tish oraliq'iga mos kanallar sistemasidan iborat, kanallari tizimi maxsus qopqoqchaga joylashtirilgan PA oldingi 15ta va orqa 15ta kanalchalari jami 30 ta qopqoqda joylashgan kanalchalar tizimiga ega bo'lgan qattiq qoplama bo'lib, undan ampuladan chiqayotgan katta bosimdagi ekstraksion suyuqlik chiqadi va tishlar oraliq'ini tuldiradi shuningdek, og'iz bo'shlig'i. Ushbu ekstrakt shilliq pardalarda shilimshiq va tupurik bilan aralashadi, ekstraktidagi har bir modda tish va og'iz bo'shlig'i kasalliklarini davolash yoki ushbu kasalliklarning profilaktikasi uchun samarali hisoblanadi. Qopqoqning kattaligi har bir yosh toifasi uchun individual bo'ladi. Ekstrakt saqlanadigan ampulaning bir qismi –bu maxsus idish bo'lib, unga

germetik holatda shu nay orqali purkagich nay qo'yiladi, ampuladan ekstirak katta bosimda chiqadi va kappa kanallariga kiradi. Ampulada nikel yoki kremniy bo'lishi mumkin. Ekstrakt ampula idishining hajmi 800 sm³ 800ml suyuqlikni o'z ichiga oladi. Bir marta ishlatilganda 10 ml suyuqlik yo'qoladi, ya'ni kapsuladan taxminan 80 marta foydalanish mumkin. Undan chiqadigan suyuqlik aerosol shaklida bo'ladi. Ekstraktning tarkibi suyuqlik turiga, shuningdek foydalanish maqsadiga qarab suyuq suspenziya, nastoyka va tiniq suyuqlik bo'lishi mumkin: uning tarkibini tuzish va tanlash, kasallik turi, bosqichi, bemorning ahvoli, Yoshi .

ADABIYOTLAR :

1.Raxmatova Dilnora Saidjonovna. Aerodent qurilmasi yordamida bolalarda tish kariyesining oldini olishni takomillashtirish usuli. Olimning veb-sayti: xalqaro ilmiy tadqiqotlar jurnali 1 (01), 26-32.2.

2. Raxmatova Dilnora Saidjonovna. Bolalarda tish kariyesining rivojlanish sabablari, oldini olish va davolash tamoyillari haqida zamonaviy tushunchalar. Evropa molekulyar va klinik tibbiyot jurnali 8 (1), ISSN 2515-8260 jild 08, 01-son, 2021, 1477-1482 p.

3.Raxmatova Dilnora Saidjonovna, Xojiyev Dilmurod Yaxshiyevich.Bolalarda tish kariyesining rivojlanish sabablari,oldini olish va davolash tamoyillari haqida zamonaviy tushunchalar. Amerika tibbiyot va tibbiyot fanlari jurnali.Ushbu jurnalni onlayn ravishda kashf eting <http://journal.sapub.org/ajmms>. ISSN: 2165 - 901X

4. Raxmatova Dilnora Saidjonovna. Dori Aerodent yordamida bolalarda tish kariyesini davolash xususiyatlari.Tadqiqot va rivojlantirish bo'yicha xalqaro muhandislik jurnali 5 (ISCCPCD), 4-4

5.InoyatovA.Sh., KamolovaF.R., Raxmatova D. S., Afakova M.Sh.bolalarda tish kariyesining oldini olish va davolashni takomillashtirish.Тиббиётда янги кун 3 (27) 2019 г 18-20 стр.6.

6.Рахматова Д.С. Особенности лечения травматических повреждений у детей сиспользованием лекарственного средства Аэродент. «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖӘНЕ СЕРІКТЕС ЕЛДЕРДІҢ ЖОО-ЛАРЫНДА. 1 (89) 2020ж. Вестник 3-7. стр.7.7.D. S. Raxmatova maktab yoshidagi bolalarda tish kasalliklarini profilaktik tekshirishning ahamiyati. Maqolalar to'plami xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya."